

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis Universa, Complectens Omnia Morum Præcepta, Et Principia Decisionis Omnium Conscientiæ Casuum, Suis Quæque Momentis Stabilita

Ad usum Parochorum, & Confessariorum

Continens Tractatus de Conscientia, de Legibus, de Peccatis, de Virtutibus
Theologicis, de Religione, & Beneficiis. Adjunctis in hac editione
Propositionibus ad hanc usque proscriptis

Antoine, Paul-Gabriel

Ingolstadii, 1734

VD18 90392140

Cap. VI. De Peccatis Charitati specialiter oppositis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40986

habet. ne defectus, & peccata denuntientur Superiori, non præmissa monitione secreta, ut fit in nostra Societate; nam quisque potest juri, ac favori suo renunciare, cap. 6. *de Privileg.* nisi id vergat in aliorum damnum. Ordo autem correptionis fraternæ in peccantis favorem constitutus est, & fundatur in jure famæ, cujus quisque dominus est. Porro non licet delictum grave subditi perfectè emendatum sine relapsûs periculo deferre Superiori; quia sine causa subditus apud Superiorem infamaretur.

Ex dictis sequitur eum peccare mortaliter 1. Qui ex timore, ne proximus offendantur, & ne inde aliquod leve damnum patiantur, omittit in re gravi correctionem, quam putat profuturam. 2. Qui sine justa causa non servat Ordinem à Christo præscriptum. 3. Qui corripit, vel denunciatur non ex Charitate, ut proximus emendetur, sed ex odio gravi, ut confundatur, ac deprimatur.

CAPUT VI.

De peccatis Charitati specialiter oppositis.

NOTA. Licet omnia peccata Charitati generaliter adversentur, & ideo quodvis mortale ejus habitum destruat.

struat: sunt tamen, quæ illi specialiter opponuntur, & directè pugnant contra ejus actus. Qualia sunt odium, acedia, invidia, discordia, contentio, schisma, rixa, seditio, bellum, scandalum: quæ sunt mortalia ex genere suo, cum directè, ac specialiter opponantur Charitati, & excludant à Regno Dei. ad Gal. 5.

§. I.

*De Odio Dei, & proximi.*Q. 1. *Quid est odium?*

R. I. Odium est aversio objecti. Duplex est, unum inimicitia, quo alicui personæ ex ejus displicentia volumus malum, quatenus ejus malum est; alterum abominationis, quo rem, vel personam averfamur ut malam præcisè, vel ut malam nobis, aut aliis.

Q. 2. *Quale peccatum est odium Dei?*

Resp. Omne odium inimicitia erga Deum est peccatum omnium gravissimum: quia per se immediatè, directè, & formaliter avertit à Deo, & opponitur directè actui Charitatis Dei, qui est actus omnium præstantissimus, & ejus habitui. Nam ex Aristot. illud est pessimum, quod optimo est contrarium. Item omne odium abo-

Gg 2

mina-

minationis erga Deum est intrinsecè malum, & mortale: quia est graviter injuriosum Deo, quasi in eum cadere possit aliqua malitia, vel defectus, seu ratio, ob quam aversione dignus sit, cùm tamen Deus sit essentialiter in omni ratione infinitè bonus, & perfectus.

Hinc gravissimum scelus est optare, ut Deus non sit, ut careat aliqua perfectione, v. g. scientiâ, justitiâ, omnipotentiâ, &c. aut de illâ dolere. Item gaudere de offensa Dei ut tali, &c.

Q. 3. Quale peccatum est Odium proximi?

Resp. Odium inimicitiae erga proximum est peccatum mortale ex genere suo; nam directè opponitur Charitati proximi, & graviter prohibetur præcepto diligendi proximum, ex 1. Joan. 3. *Qui non diligit, manet in morte. Omnis, qui odit fratrem suum, homicida est: & scitis quoniam omnis homicida non habet vitam aeternam in semetipso manentem.* Potest tamen esse veniale ex levitate materiae, ut si ex levi displicentia personae leve malum optetur. Aliud est de odio Dei, quod semper est mortale, nec admittit levitatem materiae, cùm vel levissimum malum Deo optare sit Deo graviter injuriosum; quasi in eo reperitur aliqua ratio aversionis.

Odi-

Odium verò abominationis erga proximum, si sine justa causa, & inordinatè concipiatur, est culpa gravis, vel levis pro gravitate, vel levitate materiæ. Interdum tamen culpâ vacat, & est laudabile, dum scilicet non adversatur Charitati, sed procedit ex amore benevolentix erga Deum, vel ipsum, quem sic averfamur, aut alterum proximum, servato ordine debito Charitatis: ut cum quis averfatur peccatorem, non quâ homo est, sed quâ peccator est, seu quòd peccator sit, in eo averfando ejus peccatum, ut ejus malum est, juxta illud Prov. 29. *Abominantur justi virum impium.* Nam sic odisse nil aliud est, quàm odisse peccatum in ipso; & tale odium conjunctum est cum Charitate, qua eidem volumus salutem, & ejus media, ac alia bona, quibus indiget.

Q. 4. *An semper est peccatum, optare malum, proximo, vel de eo gaudere?*

Resp. I. Nunquam licet optare, & impre-
cari malum proximo, quatenus ejus ma-
lum est, vel gaudere de ejus malo ut tali,
vel dolere de ejus bono, ut ejus bonum est.
Ita omnes. Quia hæc sunt actus odii, ini-
micitix, & repugnant Charitati; ideòque
sunt mortalia ex genere suo, nec possunt
esse venialia, nisi ob defectum sufficientis

Gg 3

ad.

advertentiæ, vel ob levitatem mali optati.

Item non licet optare etiam inefficaciter malum proximi, licet non ut malum illius, aut gaudere de eo, etsi inculpate adveniendi, vel dolere de ejus bono; quamvis non ex displicentia personæ, sed præcisè propter bonum minus nostrum, vel alterius proximi: quia hi actus repugnant debito ordini charitatis, ex qua tenemur bonum proximi majus, & altioris ordinis præferre nostro minori, & inferioris ordinis. Idque constat ex his propositionibus ab Innoc. XI. damnatis. 13a. *Si cum debita moderatione facias, potes absque peccato mortali de vita alicujus tristari, vel de illius morte naturali gaudere, illam inefficaci affectu petere, & desiderare: non quidem ex displicentia personæ, sed ob aliquod temporale emolumentum.* 14a. *Licitum est absolutò desiderio cupere mortem Patri, non quidem ut malum Patris, sed ut bonum cupientis, quia nimirum ei obventura est pinguis hereditas.* 15a. *Licitum est filio gaudere de parricidio à se in ebrietate perpetrato, propter ingentes divitias inde ex hereditate consecutas.*

Resp. II. Ex S. Thom. in 3. dist. 30. a. 1. ad 4. *Quia Charitas ordinem habet, & plus debet diligere quisque se, quàm alium, & propinquos, quàm extraneos, & amicos, quàm inimicos, & bonum commune*

muls

multorum, quàm bonum privatum unius; potest aliquis salva Charitate optare malum temporale alicui, & gaudere si contingit, non in quantum est malum illius, sed in quantum est impedimentum malorum alterius, quem plus tenetur diligere, vel communitatis, aut Ecclesie. Similiter de malo temporali ejus, secundum quod per malum pœnæ impeditur frequenter malum culpæ ejus.

Igitur 1. Licet desiderare affectu inefficaci aliquod malum temporale alteri, v. g. morbum, & de illo gaudere præcisè propter ejus bonum spirituale, v. g. ut peccare desinat, & respiscat: quia secundum ordinem Charitatis bonum spirituale præferatur temporali.

2. Licet sic optare mortem justè obventuram hæresiarchæ, vel malefactori Reip. noxio, & de ea gaudere, non quatenus ipsius malum est, sed quatenus per illam mortem majora mala impediuntur, & ob multorum bonum, quod præferendum est bono unius privati.

3. Licet optas victoriam de hostibus in bello justo, vel Turcarum excidium, ob ingens bonum justum tuæ communitatis, vel Ecclesie, quia bonum Ecclesie, vel communitatis tuæ præferre debes bono alterius communitatis.

4. Licet optare malefactori pœnam meritam per judicem infligendam, vel ut ipse,

aut alii coerceantur ab injuria inferenda tibi, aut aliis; nam hoc est consentaneum Charitati: vel quia expedit Reip. & bono communi, nam est actus pietatis erga Remp. vel ut jus læsum resarciatur, nam est actus justitiæ. At, ut dixi, nunquam licet optare aliis, vel sibi majus malum ad vitandum minus: quia hoc est contra debitum ordinem Charitatis. Hinc peccant mortaliter, qui sibi mortem deliberatè optant ex impatientia, ad vitandas aliquas leves molestias.

Q. 5. Quid dicendum de Maledictione?

Resp. I. Ex dictis constat esse mortale proferre Maledictionem gravem ex animo, ut malum grave eveniat, v. g. Diabolus te rapiat. utinam mortuus sis, &c. Imò sibi, vel aliis malum grave ex ira imprecari, quamvis sine animo, ut eveniat, sæpe mortale est, sive ratione contumeliæ gravis, spectata personæ qualitate: sive ratione scandali. sic parentes graviter peccant liberis suis præsentibus grave malum ore tenus ex ira imprecando; nam suo exemplo eos docent sibi invicem, vel aliis malum grave imprecari, & iræ servire: nec à mortali excusatur, qui durante passione grave malum evenire deliberatè voluit, etsi statim postea nolisset; imò dolisset, si evenisset.

nisset: quia revera passioni iræ deliberatè consentit in re gravi. Item mortale est se ipsum ex ira deliberatè dæmoni devovere ob fœditatem, ac perversitatem rei. *Contingit tamen verbum maledictionis prolatum esse peccatum veniale, vel propter parvitatem mali, quod quis alteri maledicendo imprecatur; ve etiam propter affectum ejus, qui profert maledictionis verba, dum ex levi motu, vel ex ludo, aut ex subreptione aliqua talia verba profert: quia peccata verborum maximè ex affectu suspensantur.* S. Thom. 2. 2. q. 76. a. 3. Hinc confitens maledictionem interrogari debet an ex animo malum grave sibi, vel alteri imprecatus fuerit, an cum scandalo, vel contumeliâ; & quale malum in specie optaverit; nam maledictiones sunt diversæ speciei, pro diversitate malorum optatorum; actus enim voluntatis mali sumunt speciem etiam ex objecto materiali.

Resp. II. Maledictio gravis effusa in non subditum præsentem non solum Charitati, sed etiam justitiæ repugnat; nam est etiam gravis, & injusta læsio honoris proximi, seu contumelia, ideòque obligat ad satisfactionem.

Not. Maledicere creaturis irrationalibus, quatenus sunt utiles homini, est æquivalenter maledicere homini. Maledicere illis in quantum sunt Creaturæ Dei, est blasphemia. Maledicere verò eis, secun-

dùm se consideratis *est otiosum, & per consequens illicitum.* ita S. Thom. q. 76. a. 2. Hoc tamen ultimum censetur solum veniale per se, ut si rusticus equis suis mortem, vel diabolum optet.

§. II.

De Discordia, contentione, Schismate, rixa, & seditione.

I. **D**iscordia est dissensio voluntatis à voluntate alterius, in iis, quæ quiste-
netur velle ex Charitate Dei, vel proximi, Opponitur concordia, quæ consistit in voluntatum consensione. Estque peccatum mortale ex genere suo, ex cap. ad Gal. 5. ubi *dissensiones* numerantur inter opera carnis, de quibus ibi dicitur: *qui talia agunt, regnum Dei non consequentur.* Tum quia Prov. 6. *Deus detestatur eum, qui seminat inter fratres discordias.* Tum quia specialiter opponitur Charitati, cuius est voluntates unire. Sed ad hoc requiritur, ut scienter quis dissentiat à bono Dei, vel proximi, in quo debet consentire, ut docet S. Thom. q. 37. a. 1. addens non esse peccatum discordia, cum unus æstimat hoc esse bonum, & pertinere ad honorem Dei, vel utilitatem proximi; alius autem habet contrariam opinionem: nisi huiusmodi discordia sit cum errore
circa

circa ea; quæ sunt de fide, aut necessitate salutis, vel pertinaciâ indebitè adhibeantur.

2. Contentio est altercatio verborum, quibus inordinatè quis alteri contradicit. Est peccatum mortale ex genere suo, sicut alia quæ sunt contra Charitatem. Unde ad Gal. 5. *Contentiones.* numerantur, inter opera carnis excludentia à regno Dei. Contentio autem semper est mortalis. 1. Si impugnetur veritas ad fidem, bonos mores, pietatem, justitiam, vel grave bonum proximi spectans: si tamen veritas non impugnetur seriò, sed solùm exercitiî causâ, ad illustrandam, explicandamque veritatem, vel ad explorandam doctrinam alterius, secluso scandalo, & modo inordinato, non est peccatum. 2. Si contentio fiat cum periculo scandali, vel cum gravibus maledictis, convitiis, contumeliis. Est autem solùm venialis, seclusis convitiis, ac scandalo, si materia sit levis, vel inordinatio sit solùm in modo, v. g. si solùm fiat cum nimia acrimonia, clamoribus, aut ex solo studio vincendi adversarium.

3. Schisma est voluntaria separatio Baptizati ab unitate Ecclesiæ: sive est subtrahitio ab obedientia Ecclesiæ, vel summi Pontificis ejus Capitis in spiritualibus, vel etiam separatio voluntaria à solis membris Ecclesiæ. De hoc sic ait S. Thom. q.

39. a. 1. *Est speciale peccatum ex eo, quòd intendit se ab unitate separare, quam Charitas facit; que non solum alterum alteri unit spirituali dilectionis vinculo; sed etiam totam Ecclesiam in unitate spiritus. Et ideo propriè Schismatici dicuntur, qui proprià sponte, & intentione se ab unitate Ecclesia separant . . . . Ecclesia autem unitas in duobus attenditur, scilicet in connexionione membrorum Ecclesia ad invicem, seu communicatione, & iterum in ordine omnium membrorum Ecclesia ad unum caput, scilicet Christum, cuius vicem in Ecclesia gerit summus Pontifex. Et ideo Schismatici dicuntur, qui subesse renuunt summo Pontifici, & qui membris Ecclesia ei subiectis communicare recusant.*

Schisma aliud est purum, quod Charitati solum, & paci, ac obedientiæ opponitur, quale est in iis, qui cum credant unam esse Sanctam Ecclesiam sub visibili Capite Romano Pontifice constitutam, & quidquid Ecclesia Romana credit; tamen ex malitia voluntatis seu superbia, nolunt cum quadam rebellionè Papæ subesse, ac obedire, vel reliquis Ecclesiæ membris uniri esse. Et aliud cum hæresi conjunctum, ut cum quis se separat ab obedientia Papa: quia non credit ejus potestatem. Ait Tolet.

Porro

Porro omnes Hæretici sunt etiam Schismatici, cum ab unitate Ecclesiæ se separent, contrariam Doctrinam sectando. Schismaticum esse, qui non à Papa, nec ab universis Ecclesiæ membris, sed solum à suo Episcopo Papæ unito, & verè subjecto se separat, vel etiam à solis fidelibus membris illius Diocesis, docent Bellarmin. Valentia & alii, ex S. Cypriano in cap. *scire*. q. 9. 1. Quia hic etiam implicite & indirectè se separat à summo Pontifice, ac reliquis Ecclesiæ membris, quatenus Episcopus, ejusque subditi habent subordinationem, & connectionem cum Papa, & aliis Ecclesiæ membris, ut quædam pars cum suo capite, ac reliquis ejusdem corporis partibus.

Est autem Schisma gravissimum scelus, ut constat ex Patribus, cum lædat præclarissimum quoddam bonum commune, nempe ipsam Ecclesiæ unitatem.

4. Rixa est pugna manuum, & verborum inter privatos, cum scilicet aliqui ex ira invicem se percutiunt auctoritate privata. In aggressore est peccatum mortale ex genere suo, cum sit contra Charitatem, & justitiam, & ad Gal. 5. *Rixa*. numerentur inter opera carnis excludentia à regno Dei. *In eo autem, qui se defendit potest esse sine peccato, & quandoque cum peccato veniali, & quandoque cum mortali, secundum diversum motum animi ejus, & diversum modum se defendendi. Nam si solo animo*
re-

repellendi injuriam illatam, & cum debita moderati ne se defendat, non est peccatum, nec propriè potest dici rixa ex parte ejus. Si verò cum animo vindictæ, vel odii, vel cum excessu debita moderationis se defendat, semper est peccatum. Sed veniale quidem quando aliquis levis motus odii, vel vindictæ se immiscet, vel cum multàm non excedit moderatam defensionem. Mortale autem, quando obfirmato animo in impugnantem insurgit ad eum occidendum, vel eum graviter ladendum. S. Thom. 2. 2. q. 41. a. 1.

§. Seditio est bellum aggressivum unius partis Reip. adversus aliam, vel adversus Principem suum. Est semper mortalis, nam semper graviter adversatur unitati, paci, ac bono communi, & etiam justitiæ, cum auctoritas bellandi resideat in solo Principe, vel Rep. liberâ.

§. III.

De Bello.

Q. 1. **A**N Bellum etiam etiam offensivum potest esse licitum?

Resp. Aff. Quia 1. Luc. 3. S. Joan. Bapt. rogatus à militibus quid sibi ad salutem esset agendum, non jussit ut militiam desererent, sed ne quemquam concuterent. 2. Deus

Deus Deut. 23. Leges Belli gerendi dedit. 3. Principi summo, & Reip. liberæ licet jus suum tueri, ac repetere. Cùm autem careant Superiore, à quo jus suum obtinere possint, debuit iis jure naturæ competere potestas ad jus sibi dicendum, & cogendam partem adversam ad sibi satisfaciendum: alioqui non posset communitas perfecta in pace conservari. De defensivo per se patet, cùm jure naturæ unicuique liceat injustam vim vi repellere cum debita moderatione.

Q. 2. Quanam requiruntur, ut Bellum sit licitum?

Resp. Ex S. August. lib. 22. contra Faustum cap. 74. & 75. ex S. Thoma 2. 2. q. 40. & communi Doctorum sententia, hæc tria.

1. Potestas suprema, quæ residet vel in Rep. libera, vel in Principe supremo, cui cura Reip. commissa est: nam qui habent Superiorem, possunt ejus auctoritatem implorare ad injuriæ compensationem: & sic bellum non potest esse iis licitum.

2. Causa justa, quæ est duntaxat gravissima injuria Principi, vel subditis illata, quam tollere, vel pro ea satisfacere, pars adversa recuset. Ex S. August. in c. Dominus 23. q. 2. ibi. *Bella justa definiuntur, quæ ulciscuntur injurias, si quis gens, vel*
ci-

civitas, que bello petenda est, vel vindicare neglexerit, quod à suis improbè factum est, vel reddere, quod per injuriam ablatum est. Nam Charitas, & justitia exigunt, ut sine gravissima, & necessaria causa non inferantur aliis gravissima damna, qualia fiunt in bello. Quòd si majora incommoda, quàm commoda, præsertim respectivè ad honorem Dei, & bonum Religionis Catholicæ secutura prævideantur, à bello abstinendum est: quia secundùm debitum ordinem rerum, & charitatis honor Dei, bonum Ecclesiæ, salus æterna proximi præferri debent bono temporali Statûs politici.

3. Recta intentio, ut non geratur bellum ex odio, avaritiâ, inordinata cupiditate amplificandi imperii, sed ad publicam quietem, ac justitiam servandam, vel ad optulandum injustè oppressis.

Porro licet etiam aliis tanquam sociis auxilium præbere Principi habenti justam causam bellandi, & huic uti aliorum auxilio. quamvis sint diversæ Religionis, modò absit scandalum, & periculum Fidei, ac sacrilegiorum, sicut Judas Machabæus Fœdus cum Romanis iniit. 1. Mach. 8. Nam, per se loquendo, licet alium in re justa juvare. At non licet in bello etiam justo advocare Infideles, & Hæreticos in auxilium, vel iis opem ferre, quando adest periculum scandali, sacrilegiorum, incrementi

hæ.

hæreseos, & detrimenti veræ Religionis: quia salus æterna proximi, & præsertim multorum, præferenda est cuilibet bono temporali; & Principes tenentur supra omnia Christo servire, ejusque regnum, quod est Ecclesia Catholica, quam sanguine suo acquisivit, quantum possunt, integrum conservare, imò & amplificare. *Major vobis Fidei causa debet esse, quàm regni, ampliùsque pro pace Ecclesiarum clementia vestra debet esse sollicita, quàm pro omnium securitate terrarum. Subsequentur enim omnia prospera, si primitus, qua sunt Deo chariora, serventur... pro vestri enim imperii salute geritur, quidquid pro quiete Ecclesia vel sancta Religionis observantia laboratur.* Ait S. Cœlestinus 1. Epist. ad Theodos. Imper. in Actis Conc. Ephes.

Porro licet non possit dari bellum utrimque justum ex natura rei, cum circa idem non possint esse jura contraria: fieri tamen potest, ut neutra pars peccet bellando, ob ignorantiam invincibilem.

Q. 3. *Quænam ante bellum, & in ipso bello fieri debent, ac licent?*

Resp. I. Ante bellum tenetur Princeps rem diligenter examinare cum viris probis, ac peritis, & habere certitudinem saltem moralem de justitia causæ; nam cum ex bello gravissima sequantur mala, ac in-

Tom. I.

Hh

Gom.

commoda, etiam innocentibus, Charitas, & iustitia exigunt, ut non inferatur, nisi planè constet de causa iusta, & sufficienti. Quòd si iustitia sit dubia, & alter sit in possessione, certa iniustitia est bellare: quia in dubio melior est conditio possidentis. Deinde tenetur parti adversæ iustitiam causæ, & suas præventiones proponere, ut illa possit satisfacere injuriæ illatæ, vel restituere ablata sine alio damno: nam bellum sine necessitate geri licitè nequit, propter ingentia mala, quæ cum eo conjuncta esse solent. Ex S. August. in cap. *Noli*. 23. q. 1. *Pacem habere debet voluntas, bellum necessitas*. Hinc æqua satisfactio oblata acceptari debet: aliàs bellum sine iusta causa, & necessitate fieret.

Resp. II. In bello iusto licita sunt ea omnia, & sola, quæ juxta consuetudinem Christianorum necessaria sunt ad assequendum finem belli, scilicet vel ad recuperanda injustè ablata, vel injuriam justè vindicandam, & ad securitatem Reip. stabilendam. Nam cum finis licitus sit, licita sunt etiam media per se ad illum necessaria, non autem alia, quæ proximo nocent, cum nemini sine iusta causa damnum inferre liceat.

Hinc 1. licet occidere hostes pugnantes & resistentes, non tamen innocentes, qui non pugnant, ut sunt Clerici, senes, mulieres, pueri, rustici, opifices, &c. quamvis sint partes Reip. hostilis: quia nunquam licet

licet directè occidere innocentes. Neque enim Resp. potest puniri in suis membris, nisi secundùm id, quod ejus dominio subest, qualis non est vita civium. Indirectè tamen, & per accidens possunt interfici, ut cum urbs expugnari, vel nocentes seu milites vinci nequeunt, nisi cum periculo, & occisione innocentum: quia bonum publicum, quod ex victoria speratur, est majus bonum quàm vita aliquorum, quorum mors præter intentionem sequitur. Et alioqui non posset contra nocentes bellum geri, & sic causa bellantium frustra esset justa.

2. Licet spoliare bonis cives etsi non pugnantes, qui sunt membra Reip. hostilis, si hoc necessarium sit ad finem belli: quia cum sint pars Reip. ipsa justè punitur in illis, & debilitatur privatione, bonorum, quæ ejus Dominio subjiciuntur.

3. Licet uti insidiis, & stratagematibus, ex Josue cap. 8. & cap. *Dominus* sup. cit. quia non sunt mendacia, sed occultatio veritatis.

4. Civitas capta dari, sine gravi necessitate, non potest in prædam, propter multa scelera, & mala, quæ in tali deprædatione à militibus committi solent. Et si detur, tenentur duces diligentissimè curare, ne scelera committantur.

5. Ea, quæ caveri nullâ prudentiâ possunt, ut veneno inficere puteos, aquas,

Hh 2

glan-

glandes, non licent: quia sunt contra jura belli, & gentium. Item Christiani à Christianis capti non possunt fieri servi, nam id ex consuetudine gentis christianæ receptum est, in honorem Religionis Christianæ, & libertatis, quam per Christum consecuti sumus: unde esset contra jus gentis christianæ.

6. Non licet victori retinere Urbes captas, & alia bona immobilia hostium, nisi quatenus debitam compensationem, vel satisfactionem non excedunt, vel necessaria sunt ad securitatem in posterum contra victos stabiliendam; nam compensatio debet esse commensurata debito, & pœna culpæ, alioqui est injusta.

7. Princeps tenetur inchoatum bellum finire, si æqua satisfactio offeratur, securitas sufficiens præstetur, & compensentur impensæ belli: quia tunc cessat causa continuandi belli, quod proinde jam foret illicitum.

Resp. III. Jure naturali nihil fieri licet contra justitiam, jus gentium, fortitudinem, Charitatem & veram Religionem. Et fides data hostibus servanda est, ex S. August. in cap. *Noli*. nam hæc obligat jure naturali, & gentium; & hoc necessarium est ad pacem, ac bonum commune regnorum. Nam si fœdera publica inter regna, & Principes non obligarent, nec necessario servanda essent; nulla pax aut societas
inter

inter genus humanum consistere posset. Quod intellige, nisi hostes ipsi fidem fregerint: nam tunc est quædam compensatio; & pacta censentur fieri sub hâc conditione, si alter promissis steterit, nec fidem fregerit.

Resp IV. Tenentur Princeps, & ejus Duces militibus justa stipendia solvere, & impedire omnia crimina, quæ impediri moraliter possunt; curarêque, ne proprii subditi iniquis vexationibus graventur: alioqui tenentur ad compensanda damna secuta ex omissione solutionis, vel diligentia debita, cum sint eorum causa contra proprium officium, & justitiam.

Resp. *Ex communi* Bona justo bello capta, si sint immobilia, cedunt Principi aut Reip. si mobilia, sunt capientium. Nisi ex consuetudine regionis ea dividenda sint inter milites, aut una pars cedat Principi. Tamen bona injustè acquisita ab hostibus, restitui debent eorum Dominis, ex l. 20. ff. *de Captivis*, cum jus habeant in illa.

Q. 4. *An Represalia licita sunt?*

Resp. Aff. Positis certis conditionibus: quia auctoritate publica usurpari possunt per compensationem bona subiecta Dominio Reip. quæ in culpa est, dum non procurat reparationem injuriæ à suis membris illatæ alterius Reip. civibus. Sed hæ

conditiones requiruntur. 1. Ut constet de injuria illata. 2. Ut Princeps vel Magistratus civium nocentium rogatus debitam satisfactionem deneget. 3. Ut fiant auctoritate Principis civium læsorum. 4. Ne plus damni inferatur, quàm justa satisfactio requirit. 5. Ut non fiant in personas Ecclesiasticas, & earum bona, cap. *Un. de injur. in 6.*

§. IV.

De Scandalo.

Q. I. *Quid est Scandalum?*

Resp. **Q** Generatim duplex est, nempe activum, & passivum. Scandalum activum est dictum, vel factum minùs rectum præbens alteri occasionem peccandi. Sub dicto, vel facto comprehenditur etiam omisio externa: nam qui omittit agere vel loqui, quod debet, aliis est scandalum. Dicitur minùs rectum, hoc est, quod vel malum est, ut si turpia loquaris coram adolescente; vel mali speciem habet, ut si mulierem suspectam domi tuæ aleres, licet cum ea nec peccares, nec periculum tibi esset cum ea peccandi; aut si justa de causa, coram aliis eam ignorantibus, comedas carnes die vetito. Unde illud 1. Ad Thess. 5. *Ab omni specie mala abstinete vos.*

Scan.

Scandalum passivum est ipsa ruina, seu peccatum proximi, ex occasione facti, vel dicti vel omissionis alterius commissum. Dividitur in scandalum pusillorum, seu infirmorum, quod oritur ex ignorantia vel infirmitate peccantis; & in Pharisaicum seu merè acceptum, quod oritur ex ipsa malitia. Sic vocatur, quia Pharisei ex insigni malitia occasionem peccandi ex sanctissimis Christi dictis & factis sumebant.

Q 2. *An Scandalum est speciale peccatum?*

Resp. I. Dare scandalum directè, inducendo scilicet proximum ad peccandum, etsi non ex intentione expressa, ut peccet, & pereat, sicut facit dæmon, sed propter utilitatem, vel voluptatem aliquam propriam, aut alterius, est peccatum speciale contra Charitatem. Nam Lex Charitatis in Deum, & proximum, vetat, ne offensam Dei, & malum spirituale proximi quovis modo procuremus. Præterea hoc directè opponitur præcepto correctionis fraternæ, cum sint contraria revocare proximum à peccato, & eum in illud inducere.

Imò talis inductio habet duplicem malitiam in Confessione exprimendam, unam contra Charitatem, & alteram contra vir-

tutem, cui repugnant opus illud malum; nam singulae virtutes obligant directe ad suos actus eliciendos, & indirecte ad non procurandam sui violationem in aliis. Præterea inducens consentit peccato, ad quod inducit: ergo illius reus est; nam ex Rom. i. eadem poenâ æternâ digni sunt qui faciunt, & qui consentiunt facientibus.

Hinc 1. nunquam licet petere ab alio, vel ei suadere id, quod ipse non potest sine culpa præstare; nam hoc esset inducere in peccatum.

2. Qui foeminam induxit ad fornicationem, peccat tum contra Castitatem, tum etiam contra Charitatem, cum fuerit ei causa ruinæ: unde hæc circumstantia inductionis in Confessione explicanda est, idque etiam si ipsa fuerit parata ad malum: nam non est hic & nunc in actuali voluntate peccandi, sed solum in habituali: unde sine tua inductione hic & nunc non committeret hoc peccatum.

3. Consilium pravum specificatur à peccato, quod consulitur, & est etiam contra Charitatem.

4. Laudans alium de peccato commisso, vel vituperans, quod non commiserit, tenetur explicare speciem peccati, circa quod fuit laus, vel vituperium: nam illæ laudes, vel vituperia sunt exhortationes ex se ordinatæ, ac aptæ ad peccatum admittendum

dum, & ad complacendum de illo, si commissum est: quare sumunt ab illo suam specialem malitiam.

Resp. II. Dare scandalum indirectè tantum, non intendendo peccatum alterius, nec ad illud inducendo, sed præcisè faciendo, vel dicendo coram illo aliquid malum, vel mali speciem habens, est peccatum mortale ex genere suo, & speciale contra Charitatem. *Ita S. Antonin. Navar. Suarez, Valentia, & alii multi* Prob. 1. Ex Mat. 18. *Væ homini illi, per quem scandalum venit.* Ubi Christus loquitur de scandalo simpliciter, & generaliter. Et ex Rom. 14. *Si propter cibum frater tuus contristatur; jam non secundum Charitatem ambulas.* ubi agitur de cibis lege veteri abrogata vetitis, sed jam licitis. Et ex 1. ad Cor. 8. *Sic autem peccantes in fratres, & percutientes conscientiam eorum infirmam, in Christum peccatis, &c.* Ubi ut grave peccatum contra Charitatem reprehenditur scandalum indirectum, quo fideles plenè instructi carnes idolo immolatas comedebant, coram infirmis falsò putantibus, id esse de se illicitum, qui inde præter intentionem comedentium impelli poterant ad eas contra conscientiam erroneam comedendas. 2. Quia secundum omnes Lex Charitatis in Deum, & proximum obligat ad cavendum, & impediendum etiam in aliis peccatum, quod est of-

Hh f

fen-

fenſa Dei, & maximum malum proximi. Item obligat ad proximum à peccato per correptionem fraternam retrahendum: ergo à fortiori obligat ad non conjiciendum eum per ſcandalum in peccatum, vel ejus periculum. Et verò ad contrahendam malitiam aliquam ſufficit, ut liberè fiat id, quocum conjuncta eſt, & cognoſcitur, vel cognoſci poteſt, ac debet eſſe conjunctiva; nam tunc illa malitia eſt ſaltem interpretativè volita.

Imò hoc ſcandalum indirectum, *ex communi*, contrahit etiam malitiam peccati, cujus datur occasio, exprimendam in Confessione. Tum quia dans illud, vult ſaltem interpretativè tale peccatum alterius, volendo ſine juſta cauſa id, ex quo prævidet ſecuturum, vel ejus periculum: tum quia virtus omnis non ſolum vetat actus ſibi contrarios, ſed etiam ne detur aliis occasio illos ponendi.

Eſt autem mortale, ſi detur occasio culpæ mortalis: veniale verò, ſi detur ſolum occasio venialis, ſecluſo periculo gravioris mali; nam licet peccatum veniale ſit gravius malum quolibet temporali, eſt tamen leve in ſuo genere, & reparatu facile. Hinc peccant mortaliter contra Charitatem, & caſtitem. 1. Qui imagines, vel ſtatuas nudas faciunt vel palam exponunt: nam hæ æquè ſaltem inducunt ad peccatum, quam ſermo obſcœnus. 2. Qui
ſcri-

scribunt, imprimunt, recitant, tradunt libros amatorios, cantilenas, turpes, &c. Item qui componunt, vel agunt comedias obscenas, aut periculosas. ratione verborum, factorum, aut gestuum. Nam hi omnes sunt causa ruinæ multorum. Nec refert, quòd eam non intendant; nam dant ei sufficientem causam. Item qui sua præsentia eas approbant, iis consentiunt, & cooperantur solvendo mercedem agentibus. 3. Fœminæ, quæ nudum pectus gestant; nam hæc denudatio apta est scandalum parere infirmis, & Christianæ modestiæ, ac sanctitati repugnat. Nec potest excusari consuetudine, utpote contraria præcepto divino. 4. Puella, quæ sine iusta causa se præbet conspiciendam ei, à quo putat se turpiter concupiscendam, licet id faciat ex mera vanitate, & sine animo ejus amorem excitandi. *Ita comm.*

Præterea observanda sunt sequentia.

1. Peccatum scandali hoc ipso committitur, quòd detur proximo occasio peccandi, quamvis is re ipsa non peccet: nam ad hoc satis est, quòd peccatum proximi ex tua actione, vel omissione minus recta in talibus circumstantiis, spectata ejus fragilitate, sequi probabiliter possit. Nam tunc ei creas probabile periculum peccandi: & quòd tunc non sequatur peccatum, per te non stat, sed per ipsum: sicut mortali-
liter

liter peccat, qui explodit catapultam cum periculo occidendi hominem, licet nullus reipsa occidatur.

2. Peccatum coram aliis commissum habet malitiam scandali tunc solum, quando est periculum probabile, ne ii, coram quibus committitur, inde impellantur ad peccandum. Hinc blasphemia coram solis Religiosis non habet rationem scandali. Qui verò publicè peccat, tenetur eam scandali circumstantiam confiteri, ratione periculi, cui se incitandi multos suo pravo exemplo exponit, ut rectè docent Azor, Sanchez, & alii.

3. Numerus eorum quibus scandalum datur, debet in Confessione declarari, sicut numerus hominum uno ictu occisorum: nam numerus se habet ut objectum peccati, illudque in suo esse individuali constituit; deinde non solum aggravat, sed etiam multiplicat peccatum.

4. Actus venialis, vel ex objecto indifferens potest esse mortalis ratione scandali, quando à tali persona, & coram talibus fit, ut probabile sit periculum, ne inde alii ex infirmitate, vel ignorantia sumant occasionem peccandi mortaliter, ex cap. 2. *De novi oper. nunt.* Nam ex 1. ad Cor. 8. supra cit. comestio carnis idolo immolatæ, quæ per se licita est, fit mortalis ratione scandali.

5. Cùm fit actio de se licita, quæ aliquam

quam speciem mali habet, tollitur scandalum declarando justam causam agendi, quando hoc sufficit ad amovendam suspicionem omnem mali. Sic comedens carnes die vetito ob rationem occultam, impedit scandalum, hanc aperiendo.

6. Quamvis juxta multos liceat, non auferendo occasionem peccati, permittere unum peccatum, ut impediatur plura, v.g. liceat hero non auferre occasionem furandi famulis, aut filiis, quos ad furandum propensos, ac paratos novit, ut sic deprehensi puniantur, & resipiscant; eo quòd tunc rationabiliter permittat furtum unum, ut vitentur plura. Non licet tamen talia ultrò ponere, aut pericula objicere: quia esset positivè cooperari peccato, & occasionem præbere, ac creare alteri periculum peccandi, quod non licet.

Q. 3. *An tenemur omittere opus de se non malum, nec speciem mali habens, ob scandalum passivum aliorum vitandum?*

Resp. I. Non tenemur illud omittere ob scandalum ortum ex malitia, cum adest rationabilis causa, ut utilitas magna nostra, vel aliena, etiam temporalis. *Ita S. Thom.*
 q. 43. a. 8. quia cum scandalum illud ex sola malitia scandalizati oriatur, ei soli imputatur: alioquin quivis per suam malitiam posset impedire commoda aliorum. Si
 ta.

tamen nulla esset necessitas, vel notabilis utilitas opus illud faciendi, omitti deberet: quia tenemur ex Charitate impedire peccatum proximi, etsi ex sola ejus malitia secuturum, cum nulla adest justa causa illud permittendi. *Layman, Valentia, & alii.*

Resp. II. Ad vitandum scandalum passivum ex infirmitate, vel ignorantia ortum, tenemur omittere opus utile non malum, nec mali speciem habens, vel saltem differre, donec proximus moneatur, ne scandalizetur, cum id sine gravi incommodo possumus: nam ex lege Charitatis tenemur impedire peccatum proximi infirmi, cum possumus sine gravi nostro incommodo, seu damno, ex Eccli. 17. *Mandavit illis unicuique de proximo suo.* Hinc mulier, quæ prævidet aliquem in particulari ex suo aspectu sumpturum occasionem peccandi ob infirmitatem, tenetur vitare ejus conspectum, cum potest sine gravi incommodo. Non est tamen obligatio omittendi actionem de se licitam, nec habentem per se, aut communi prudentum judicio speciem mali, ne quis generatim, ac indeterminatè sumat inde occasionem peccandi: nam alioquin hoc esset onus intolerabile, & obnoxium innumeris Scrupulis. Hinc mulier, ad vitandum periculum vagi ac indeterminati scandali, non tenetur abstinere ab ornatu honesto, & ordinario secundum suam

suam conditionem: secus, de extraordinario, nec convenienti.

Q. 4. *An omitti debet opus bonum ad vitandum scandalum passivum pusillorum, seu infirmorum?*

Resp. I. Ad vitandum scandalum nunquam licet facere actionem prohibitam lege naturali: quia nunquam licet facere actionem intrinsecè malam, seu dedecentem naturam rationalem. Neque etiam licet omittere actum lege naturali præscriptum, in iis circumstantiis, in quibus præcipitur: quia omissio talis actus est intrinsecè mala, cum lex naturalis non præcipiat, nisi id, quod est necessarium ad honestatem morum, spectatis omnibus circumstantiis. Constat etiam ob scandalum aliorum nunquam posse omitti ea, quæ necessaria sunt necessitate medii ad salutem: quia (ut ait S. Thom. q. 43. a. 7.) *Secundum ordinem Charitatis plus debet homo suam salutem spiritualem diligere, quàm alterius.*

Item non licet ob scandalum passivum omittere opus bonum in detrimentum Fidei, vel boni communis spiritualis. Quò spectat illud S. Gregor. Hom. 7. in Ezech. *Si de veritate scandalum sumitur, utiliùs permittitur nasci scandalum, quàm veritas relinquatur.*

Resp.

Resp. II. Ad vitandum grave scandalum pusillorum multi putant debere præmitti præcepta merè positiva, præsertim humana, nisi ex eiusmodi omissione majus damnum immineret omittenti, vel aliis. Sic si te ituro ad Sacrum die Festo excitanda sit cædes, vel gravis rixa, non debes ire. Item si mulier prævidens in sui aspectu aliquem in particulari scandalizandum ex infirmitate, tenetur omittere Sacrum etiam die Festo semel, aut iterum: quia cum præcepta omnia Charitati deserviant, & ei tanquam fini subordinentur; non obligant in iis circumstantiis, in quibus Charitas dicitur omittendam eorum observacionem, ut impediatur grave peccatum proximi.

Resp. III. De bonis operibus, quæ sunt solum Consilii, docet S. Thom. 43. a. 7. ea omitti non debere, ad vitandum scandalum ex mera malitia acceptum, juxta illud Matth. 15. *Sinite illos cæci sunt*, &c. Nam Pharisei scandalizabantur, quòd Christus cum Publicanis, & peccatoribus comederet, nec propterea id omisit. Et alioquin quis sua malitia posset bonà spiritalia aliorum impedire.

Si verò scandalum ex infirmitate, aut ignorantia oriatur, occultari debent vel interdum differri, donec ratio sic agendi proposita sit; nam ex lege Charitatis tenemur proximi ex infirmitate, vel ignorantia

lap.

lapsuri ruinam impedire, cùm facilè possumus, cùm tale opus non sit præceptum, nec necessarium, & illud differendo, vel etiam omittendo ad impediendum peccatum proximi, exerceamus actum Charitatis magis meritorium, quàm foret ipsum opus, quod omittitur.

Quòd si post redditam rationem non desinant inde scandalizari; tunc scandalum ex mera malitia oritur, & sic propter ipsum non esse dimittenda bona odera, docet S. Thom, *ibid.*

Q. 5. *An licet minus peccatum suadere volenti committere gravius, quando aliter gravius impediri nequit?*

Resp. Id non licet loquendo de suasio-
ne, aut alia inductione directa. Tum quia
semper per se malum est inducere ad pec-
catum quodvis, etsi leve: nam nunquam
licet facere malum, nec proinde illud con-
sulere, ne quidem, ut eveniant bona, ex
Rom. 3. Tum quia qui consulit minus pec-
catum, etiamsi consulat ad impediendum
majus, in peccatum illud minus consentit,
illudque approbat, quod est intrinsecè ma-
lum. Tum quia suadens esset moralis cau-
sa peccati minoris, ad quod alter non erat
determinatus: ideòque ei meritò imputa-
retur. Porro illud effatum: *E duobus ma-*

lis minus eligendum est: non habet locum in peccatis, quæ libere fiunt, & vitari possunt; sed in iis solum malis, quorum unum sustinendi necessitas incumbit.

Tamen volenti duo peccata inæqualia committere, suadere licet, ut relicto graviori, contentus sit minus gravi: quia hoc non est propriè suadere minus peccatum, sed solum omissionem gravioris. Idem dic, quando minus est pars inclusa in majori, ut si determinato ad furandum centum dicas, ut sit contentus quinque: quia tunc solum abducis à parte peccati; modò id fiat respectu ejusdem personæ: nam volenti furari Petro suadere non licet, ut Paulo minus furetur: quia hic æquè jus habet ad suum minus, quàm ille ad suum majus, & hoc jus tunc violares. Sicut non licet Petro eripere bonum, ut Paulo etsi egentiori detur.

*Q. 6. Quando nam est peccatum scandali vendere, vel dare alteri rem, aut operam de se licitam, qua male usus pravi-
detur, vel probabiliter
putatur?*

*Resp. I. Peccatum est, quando denegari potest sine gravi damno: quia secundum omnes, teste De Lugo, quisque tenetur ex Charitate impedire peccatum proximi, si potest saltem sine gravi incommodo; & à
for-*

fortiori tenetur non suppeditare materi-
am, vel operam, quâ usus est ad peccan-
dum: nam Charitatis est velle bonum di-
lecto, & remove malum illius. Deinde
quisque tenetur peccantem corripere,
scandalum amovere: ergo & à fortiori
materiam peccandi non præbere. Præ-
terea talis meritò censetur saltem interpre-
tativè velle ruinam alterius.

Hinc mortaliter peccant caupones, qui
secundam refectionem bene pransis, vel
carnes die jejunii præbent hospitibus, quos
sciunt vel prudenter judicant non habere
dispensationem, nisi fortè ex denegatione
gravissimum malum ipsis immineat, ut
mors, incendium, vulnera, &c. Secus, si
ista præbeant viris honestis petentibus, de
quorum dispensatione non certò iis con-
stet: nam in dubio debent præsumere esse
legitimè dispensatos. Item qui præbent
vinum copiosum iis, quos eo inebriandos
prævident: nam sine justa causa omittunt
impedire peccatum proximi, imò materiam
peccandi suppeditant, cum moraliter pos-
sint, & debeant iis denegare. Nec lucrum
est quærendum ex casu, in quo est alterius
peccatum; nec est tanti momenti, cum
tamen ebrietas sit damnum maximum ani-
mæ, & corporis, & scandalosum, ac sæpe no-
cendi injustè aliis occasionem, & causam
afferens. *Ita Sanchez, Valent. & alii.*

Idem dic de iis, qui vendunt venenum

li 2

aliis,

aliis, quos non constat benè usuros, v. g. ad confectionem medicinæ, vel colorum, aut merces iis, qui abusuri sunt. Neque hi excusantur, eò quòd si non vendant, alii vendituri sunt; quia isti peccabunt vendendo: non licet autem peccare, eò quòd cæteroquin alii sint peccaturi; neque factum aliorum immutat tuam cooperationem.

Neque etiam excusantur, eò quòd ii, quibus ista tradunt, jam sint animo parati ad peccandum: quia adhuc cooperantur actui externo malo, quo prava illa voluntas executioni mandatur. At peccatum est non solùm velle malum facere, sed etiam facere, & exequi malum, & ejus executioni cooperari; nam Lex non solùm voluntatem furandi v. g. se inebriandi, &c. Sed etiam ipsum furtum actuale, ipsam ebrietatem, ejusque cooperationem vetat; & actio externa, seu executio rei illicitæ dedecet naturam rationalem, estque illicita.

Resp. II. Non licet præbere operam, vel rem aliquam, quæ in talibus circumstantiis proximè ad peccatum adjuvat, & ad illud determinatè ordinatur: quia tunc est moraliter cooperari peccato alterius. Hinc Innoc. XI. damnavit hanc propos. *Famulus, qui submissis humeris scienter adjuvat herum suum ascendere per fenestras ad stuprandum virginem, & multoties eidem subservit deferendo scalam, aperiendo januam.*

nuam, aut quid simile cooperando, non peccat mortaliter, si id faciat metu notabilis detrimenti, puta ne à Domino male tractetur, ne torvis oculis aspiciatur, ne domo expellatur. Nam hæ actiones in talibus circumstantiis proximè ad peccatum adjuvant & ordinantur.

Resp. III. Licet rem, & operam ex se licitam, nec per se, ac proximè ad peccatum concurrentem præbere eâ abufuro, si adsit causa iusta, & proportionata excusans, & delit intentio cooperandi ejus peccato, nec alter abutatur contra bonum Reip. vel Ecclesiæ. Nam tunc ista suppeditans, in æstimatione prudenti, non censetur cooperari alterius peccato, sed solùm illud permittere ex urgenti causa, ob quam non tenetur illud impedire; & peccatum soli malitiæ abutentis imputatur.

Hæc autem causa tantò gravior, & urgentior debet esse. 1. Quantò gravius est peccatum, quod non impeditur. 2. Quantò subministratio tua minùs remotè illud attingit. 3. Quantò probabilius est te non suppeditante alterum non executurum peccatum. Item *ex communi*, requiritur major causa, quando alter non est paratus ad peccandum, quia gravius malum patitur. 4. Si abufurus sit contra justitiam: tunc enim requiritur tantum malum vitandum, quod ex Charitate non tenearis subire, ad impediendum tale damnum

tertii: nam strictius tenemur impedire peccata alterius, quæ nocent aliis, quam quæ non nocent: in his enim solus peccans damnum spirituale voluntariè subit, in illis autem insuper innocens damnum iniustus patitur.

Hinc 1. Parochus potest, & debet Eucharistiam ministrare peccatori occulto eam publicè petenti.

2. Excusantur caupones vinum vendentes militibus abusus ad ebrietatem, si denegare non possint sine damno vitæ, vel bonorum omnium.

3. In necessitate licet ab alio petere, quod potest sine peccato facere, quamvis pravi deatur peccaturus, v. g. mutuum, quò indiges ab usurario,

TRAC-